

VERKIEZINGSMEMORANDUM 2019

MAART 2019

De gevolgen van de wereldwijde klimaatverandering grijpen steeds verder en verwoestender om zich heen. De conclusies van het speciaal rapport van het IPCCⁱ zijn onherroepelijk: als we onder de levensbelangrijke grens van 1,5°C willen blijven, moeten we snel en systematisch handelen in alle sectoren van de samenleving. We moeten een eind maken aan consumptie- en productiewijzen die geen rekening houden met de grenzen van onze planeet. Daarbij staat niet alleen het klimaat, maar de hele samenleving op het spel.

De Belgische bevolking heeft die boodschap begrepen: sinds de start van de klimaattop in Katowice (COP24) en bij het begin van 2019 verbreken klimaatmobilisaties alle records. Ongeacht de gekozen manier van actievoeren is iedereen het er unaniem over eens dat onze toekomst en die van de komende generaties ernstig gevaar loopt als het klimaat niet voldoende wordt beschermd. Die vaststelling gaat hand in hand met die van het sociaal protest; deze twee vormen van strijd moeten absoluut de twee kanten van één medaille zijn.

Ondanks de ernst van de situatie lijken onze regeringen amper wakker te worden uit hun lange onverschilligheid. Hun gebrek aan inzet voor het klimaat moet dringend veranderen in een sterkere politieke wil en samenwerking. De duizenden burgers die meer ambitie vragen, moeten een duidelijk en moedig antwoord krijgen. Tegelijk moet België zijn rol van historische vervuiler erkennen en die omzetten in echte en voldoende steun aan ontwikkelingslanden. Alleen op die manier zal het mogelijk zijn om de wereldwijde klimaatdoelstellingen te halen.

We staan vandaag voor een keerpunt. De volgende vijf jaar zijn cruciaal om de opwarming te beperken tot minder dan 1,5°C. De volgende regeringen zullen op een nauwe en gecoördineerde manier moeten werken aan structurele en sociaal rechtvaardige oplossingen om op korte termijn te komen tot een sterke daling van de uitstoot van broeikasgassen en om op langere termijn (ruim voor 2050) volledig koolstofvrij te worden.

In dit memorandum stelt de Klimaatcoalitie, het samenwerkingsverband van meer dan 70 milieuorganisaties, vakbonden, ontwikkelings- en jongerenorganisaties, haar aanbevelingen voor de volgende regeringen voor. Die aanbevelingen situeren zich op nationaal niveau en hebben zowel betrekking op de federale als de gewestelijke bevoegdheden.

1. VERDEDIG DE AMBITIE EN DE INTEGRITEIT VAN HET EUROPEES KLIMAATBELEID

België moet een proactieve rol spelen voor een ambitieus en integer Europees klimaatbeleid. Ons land moet ook via het Europees niveau zijn stem laten horen binnen de internationale en Europese onderhandelingen.

In die context hebben wij de volgende aanbevelingen voor België:

- Sla de handen in elkaar met Nederland en andere Europese landen om **een herziening van de Europese klimaatdoelstellingen te verdedigen, in lijn met het Akkoord van Parijs**: minimum -55% uitstoot van broeikasgassenⁱⁱ ⁱⁱⁱ in 2030 en ruim voor 2050 volledig koolstofvrij.
- Verdedig tijdens de besprekingen over de **Europese langetermijnstrategie** een visie die ruim voor 2050 leidt tot een daadwerkelijke vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met minstens 95% in vergelijking met 1990 en tot koolstofneutraliteit. Dat betekent dat het meest ambitieuze scenario dat de Europese Commissie nu op tafel heeft gelegd, een minimum vormt.
- Verdedig de invoering van **border tax adjustment measures aan de Europese grenzen** op ingevoerde producten die zijn geproduceerd zonder rekening te houden met de koolstofprijs, en ruimer ook met de minimale sociale en milieunormen. De opbrengsten moeten onder andere dienen voor de financiering van programma's voor het toepassen van sociale en milieunormen in de ontwikkelingslanden (onder andere via het Green Climate Fund), en ook voor sociaal

rechtvaardige transitie maatregelen op nationaal vlak. Die maatregel kan het mogelijk maken om de uitstoot door de productie van ingevoerde producten voor onze consumptie te verminderen en onze bedrijven beschermen tegen een vorm van oneerlijke concurrentie^{iv}

- Zet actief in op **diplomatie over belastingen en regelgeving, gericht op de belangrijkste handelspartners van België** (vooral de Europese buurlanden en de Benelux). Die politieke contacten op hoog niveau moeten zorgen voor een gezamenlijke versterking van het belastingbeleid en de regelgeving voor een sterke milieu- en sociale bescherming en voor het uitschakelen van nefaste situaties van oneerlijke concurrentie. In het bijzonder moet België:
 - een gerichte dialoog instellen met Luxemburg om dat land aan te moedigen om zijn belasting op autobrandstoffen te verhogen en zo beter rekening te houden met de klimaatimpact van die brandstoffen;
 - de Europese buurlanden aanspreken om op gecoördineerde wijze een belasting in te stellen die autoverplaatsingen ontmoedigt (**taks op kerosine en/of taks of vliegtuigtickets**).
- **Stel normen in** voor de duurzaamheid, moduleerbaarheid, hergebruik en recycleerbaarheid van alle producten die op de markt komen en verhoog de duur van de wettelijk verplichte garantie **om de circulaire economie te bevorderen**.

2. ONTWIKKEL EEN RECHTVAARDIG EN AMBITIEUS NATIONAAL KLIMAATBELEID

Ambitieuze standpunten op internationaal vlak moeten hand in hand gaan met coherente acties op nationaal vlak. België moet dringend een sociaal rechtvaardig klimaatbeleid voeren, in overeenstemming met het Akkoord van Parijs. Dat beleid moet ook rekening houden met de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen, vooral op het vlak van armoedebestrijding, genderrechtvaardigheid en intergenerationele rechtvaardigheid, het recht op duurzame en betaalbare energie, het recht op voeding en het terugdringen van de sociaaleconomische en financiële ongelijkheid.

Daartoe vragen wij het volgende aan België:

2.1 Verbeter het klimaatbeleid

Keur zonder uitstel een bijzondere klimaatwet goed die op het niveau van België het Akkoord van Parijs uitvoert en die:

- de Belgische doelstellingen op middellange en lange termijn bepaalt (**koolstofvrij ruim voor 2050**) evenals een strategie om die doelstellingen te bereiken;
- een **onafhankelijke Klimaatraad** instelt (bestaande uit academische experts met een interdisciplinaire aanpak waarbij technische en sociale wetenschappen worden gecombineerd) die op regelmatige basis de uitvoering van die wet en de coherentie van alle politieke beslissingen in het licht van de klimaat- en sociale doelstellingen^v moet analyseren. Die instantie zal advies verstrekken aan de regering en het parlement, naast belangrijke adviesraden waarin stakeholders zetelen zoals de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO), en haar analyse moet openbaar en transparant zijn;
- **een structurele intra-Belgische verdeling** van de klimaatdoelstellingen voorziet op basis van objectieve criteria en andere mechanismen en maatregelen om het klimaatbeleid van België te verbeteren;
- leidt tot het goedkeuren van concrete en **sociaal rechtvaardige actieplannen in alle sectoren**, die worden opgesteld in samenspraak met het brede middenveld, met een tijdschema voor uitvoering en voldoende budgetten om de in de wet vastgestelde doelen op korte en lange termijn te bereiken;
- rekening houdt met de **internationale dimensie** van het klimaatprobleem en met de historische verantwoordelijkheid van België, door het invoeren van verplichtingen in verband met de internationale klimaatfinanciering.

2.2 Een ambitieus, sociaal rechtvaardig en coherent Nationaal Klimaat- en Energieplan

De Klimaatcoalitie vraagt een diepgaande herziening van het ontwerp van **geïntegreerd Nationaal**

Energie- en Klimaatplan 2030 (hierna NEKP) tegen eind 2019.

2.2.1. Algemene principes

- Om coherent te zijn met het Akkoord van Parijs, moeten het NEKP en alle onderdelen ervan^{vi} worden afgestemd op de Europese doelstelling van emissiereductie met **minimum –55% tegen 2030 en koolstofneutraliteit ruim voor 2050** en ook het door het Akkoord van Parijs voorziene **mechanisme om de ambitie bij te stellen** omvatten. Bovendien moet het NEKP inzetten op een sterkere daling van het energieverbruik en het bereiken van 100% hernieuwbare energie tegen 2050.
- Dankzij een actieve samenwerking tussen het federale niveau en de gefedereerde entiteiten moet dit plan het mogelijk maken om **een coherente visie en maatregelen** van het Belgisch klimaatbeleid^{vii} te bekrachtigen en **valse oplossingen te vermijden**^{viii}.
- De maatregelen in het NEKP moeten **sociaal rechtvaardig** zijn, zowel op nationaal als internationaal vlak en moeten gepaard gaan met **de schepping van werkgelegenheid**^x.
- Het hele NEKP moet doordrongen zijn van een **gemeenschappelijke systemische visie**: om te komen tot een koolstofvrije samenleving zijn diepgaande veranderingen van onze economie en onze manier van leven nodig. Het NEKP mag zich niet beperken tot een bundeling van individuele maatregelen die elk afzonderlijk zijn bedacht, zonder strategische overwegingen op middellange of lange termijn over hoe we onze economie, onze mobiliteit, ons stedelijk weefsel of de manier om ons grondgebied te gebruiken kunnen veranderen.

2.2.2. Herschik de uitgaven en investeringen in overeenstemming met de klimaatdoelstellingen

Er is nood aan een **algemene strategie van heroriëntering van de uitgaven en investeringen om een rechtvaardige transitie naar een koolstofvrije samenleving mogelijk te maken** (conform artikel 2 van het Akkoord van Parijs). Bijkomende financieringsbronnen zullen ook nodig zijn. Die investeringen zullen opleveren op termijn, door de bescherming van ons welzijn en onze welvaart en het vermijden van aanzienlijke kosten. Het is cruciaal dat de financiering van de transitie rechtvaardig gebeurt en dat situaties van problematische sociale ongelijkheid worden vermeden. De Klimaatcoalitie steunt vooral de volgende maatregelen:

- Ontwikkel of versterk een beleid tot **desinvestering van publieke en private middelen uit fossiele brandstoffen** en betrek daar ook de sectoren en procedés bij die structureel koolstof produceren of afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Rapporteer regelmatig en op transparante wijze over de publieke financieringsstromen. Noteer dat sommige sectoren, in het licht van een rechtvaardige transitie, zullen achteruitgaan en voorzie de nodige maatregelen voor ondersteuning en reconversie.
- Keur een meerjarenplan goed dat openbare en particuliere investeringen inzet voor een rechtvaardige transitie naar een koolstofvrije, veerkrachtige en 100% hernieuwbare samenleving. Dat Belgische plan zou ideaal gezien op coherente wijze moeten aansluiten bij het Europees **voorstel voor een ‘Climate Finance Pact’**^x.
- **Stel op Belgisch niveau een sociaal rechtvaardige koolstofheffing in**, volgens het principe van de vervuiler betaalt, om het gebruik van niet-fossiele brandstoffen te ontmoedigen. Dit vergt het behoud of zelfs de versterking van een doeltreffende sociale zekerheid, om situaties van sociale ongelijkheid te voorkomen en te beperken. De koolstofbijdrage zal moeten worden ingevoerd parallel en complementair aan andere, vooral regelgevende maatregelen, om de sectoren van het vervoer en de bouw te verduurzamen en daarbij zullen kwetsbare groepen ondersteuning moeten krijgen bij die duurzame transitie, zodat hun situatie verbetert. De opbrengst van die belasting zal moeten worden gebruikt om de transitie, de verlaging van de personenbelasting op de eerste inkomensgroepen en de internationale solidariteit te financieren.
- Voer een **“carbon stress test”** in, die wordt meegedeeld aan de betrokken institutionele investeerders en schaf geleidelijk aan de subsidies voor fossiele brandstoffen af.
- **Besteed alle inkomsten uit de Europese handel in emissierechten (ETS-inkomsten) aan het klimaatbeleid**: enerzijds op nationaal niveau, anderzijds via de internationale financiering van de strijd tegen de klimaatverandering. De ondersteuning van het concurrentievermogen van

energieverslindende bedrijven maakt geen deel uit van het klimaatbeleid.

2.2.3. Concrete maatregelen

Concrete, in de tijd geplande en gebudgetteerde maatregelen moeten inhoud geven aan het NEKP. Enerzijds is het van cruciaal belang om **onmiddellijk af te stappen van beleidslijnen die de klimaatcrisis verdiepen**, zoals maatregelen die de structurele afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en overconsumptie voortzetten. Anderzijds **moet de ontwikkeling van goede praktijken en duurzame oplossingen** worden aangemoedigd.

Hieronder levert de Klimaatcoalitie een niet-exhaustieve lijst van prioritaire maatregelen die moeten worden opgenomen in het Nationaal Klimaat- en Energieplan.

Transversale maatregelen:

- Voer een **klimaat**test in, die de impact beoordeelt van elke relevante politieke beslissing in het licht van de internationale klimaatdoelstellingen en de implicaties hiervan op het nationale niveau.
- Versterk de capaciteit van alle **administraties** die betrokken zijn bij de uitvoering van het klimaatbeleid, waarvan de takenlijst steeds langer wordt en waarvan sommige onderbezet zijn.
- Stimuleer de invoering van een klimaatactieplan in **elke gemeente** om de doelstellingen van het Akkoord van Parijs na te leven. Net als bij het Burgemeestersconvenant zou dit plan berusten op alle gemeentelijke bevoegdheden: mobiliteit, ruimtelijke ordening, huisvesting, energie, maatschappelijk werk, onderwijs, afvalbeheer, enz.
- Voer het **Genderactieplan** uit dat werd opgesteld tijdens de COP23 in Bonn. Dit betekent onder andere maatregelen nemen voor genderevenwicht binnen de structuren voor besluitvorming.

Energie :

- **Bepaal een interfederale energievisie** met een traject dat België ertoe leidt zijn energieverbruik te verminderen en te streven naar 100% duurzame energie in 2050. De elektriciteitssector zou ruim voor 2050 voor 100% hernieuwbaar moeten zijn, met een doelstelling van minstens 58% hernieuwbare elektriciteit tegen 2030. Dit moet leiden tot een coherent plan voor rationeel energieverbruik (zuinigheid) en energie-efficiëntie, om verspilling en situaties van overconsumptie te beperken, en ook tot een snelle ontwikkeling van hernieuwbare energie.
- Respecteer de wet op de **kernuitstap** en stap in dat kader uiterlijk in 2025 volledig af van kernenergie. Sluit zo snel mogelijk de scheurtjesreactoren van Doel 3 en Tihange 2. Stel een overgangsplan op om de werknemers van die vestigingen een toekomst te bieden.
- Sluit **biobrandstoffen** op basis van voedsel- en landbouwgewassen^{xi} uit van elke verplichting tot bijmenging en verlaag de doelstellingen van het NEKP met betrekking tot biobrandstoffen. De gewesten moeten hun bevoegdheid en verantwoordelijkheid op het vlak van mobiliteit opnemen door resoluut te kiezen voor een vermindering van het lucht- en autoverkeer en de ontwikkeling van alternatieven (openbaar vervoer, zachte mobiliteit, autodelen, enz.).

Mobiliteit en ruimtelijke ordening:

- Ontwikkel een coherent mobiliteitsbeleid in overleg tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus, vooral door middel van **een interfederale mobiliteitsvisie** die duidelijk het systeem van koolstofvrij vervoer voor de toekomst en de verschillende te bereiken stappen (in 2030 en 2040) beschrijft met betrekking tot de vermindering van de vraag, het aandeel van de verschillende vervoersmodi en technologische keuzes. Door een duidelijk uitdoofscenario van auto's op benzine en diesel zal het mogelijk zijn om de verkoop ervan uiterlijk in 2030 stop te zetten.
- **Zorg voor een diepgaande hervorming van het systeem van de "salariswagens" en de tankkaarten** met de bedoeling om dat systeem af te schaffen met een gelijkwaardige vergoeding voor de werknemers in de context van duurzame mobiliteit, om het aantal voertuigen

op de baan te verminderen.

- Maak een einde aan de versnippering van woongebieden, het ruimtebeslag en de ontwikkeling van wegen- en luchthaveninfrastructuur die leiden tot grotere transportvolumes;
- Zorg via alle bevoegdheidsniveaus, voor het hele Belgische grondgebied voor een **daadkrachtig beleid voor de ontwikkeling van de actieve vervoersvormen** (wandelen, fietsen, micromobiliteit, enz.), in het bijzonder via de financiering en de aanleg van veilige fiets- en wandelinfrastructuur en -wegen en een evenwichtiger inrichting van de openbare ruimte ten gunste van die actieve vervoersmodi.
- Ontwikkel en **investeer in hoogwaardig openbaar vervoer**, met respect voor het milieu en georganiseerd rond multimodale knooppunten die toegang bieden tot geïntegreerd gedeeld vervoer (nieuwe mobiliteitsdiensten), met in de stad een dicht netwerk van openbaar vervoer aan de oppervlakte dat bijzondere aandacht schenkt aan propere lucht.
- Geef de voorkeur aan **korte ketens** en het herlokalisieren van productie. Dit zal de hoeveelheid te transporteren goederen verminderen. Ontwikkel duurzaam goederenvervoer, bij voorkeur via het water (elektrisch) en het spoor, met gebruik van de bestaande lijnen en verbindingen.

Gebouwen:

- Neem maatregelen om **regionale renovatiestrategieën** uit te voeren en te financieren (verplichte energieprestatienorm, woningpas, premies, renovatieprogramma's, enz.), om meteen het tempo van de renovaties op te drijven en tegen 2050 klimaatneutraal te bouwen, zowel voor de residentiële als de tertiaire sector.
- **Maak een eind aan de energiearmoede** door steun te bieden bij de investeringen die nodig zijn voor een doeltreffende renovatie van de woningen van gezinnen in kansarmoede en door hen te ondersteunen.
- Verbied onmiddellijk de verkoop van **verwarmingstoestellen op steenkool en olie** en verkoop en installeer ook geen nieuwe verwarmingsketels op stookolie meer (voor de industrie noch voor particulieren) vanaf 2025. Dit kan sneller gebeuren in de steden dan in landelijke gebieden zonder aansluiting op het gasnet. Voorzie op langere termijn een geleidelijke uitdoving voor verwarmingsketels op aardgas. Steun de omschakeling op groene warmte.

Industrie:

- Organiseer en verplicht de bedrijven en diensten om **plannen te ontwikkelen voor de transitie naar netto nuluitstoot** aangepast aan de betrokken sector/onderneming met een tijdschema conform de klimaatambities en een bijbehorende investeringskalender.
- Die transitie moet de **betrokkenheid van de vakbonden** en andere middenveldorganisaties garanderen, om te komen tot een sociaal rechtvaardige transitie voor alle betrokken werke(n)m(st)ers.

Consumptie:

- Verbied, net als voor tabak, **reclame voor goederen of diensten die sterk bijdragen aan de klimaatopwarming** en aan de verwoesting van de aarde, bijvoorbeeld auto's die meer dan 120 g/km uitstoten en vliegreizen.
- **Verbied de verkoop van de minst energie-efficiënte nieuwe producten** in het productaanbod (bijvoorbeeld koelkasten met een energielabel lager dan B) door de minimaal vereiste productnormen te verstrengen. Verhoog de wettelijk verplichte garantietermijn om te bevorderen dat duurzamer producten te koop worden aangeboden.
- **Werk financiële drempels voor duurzame consumptie weg** en stuur het aanbod richting duurzame producten en diensten, zodat je sociale achtergrond niet bepaalt hoe duurzaam je kan leven.

Landbouw en voeding:

- Maak van het **Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) een echte motor van verandering ten gunste van landbouw en milieu**. België moet zijn rol spelen door te pleiten

op Europees niveau en ook de eigen beleidsruimte te gebruiken om resultaten te realiseren voor de ontwikkeling van een robuuste, klimaatresistente, milieuvriendelijke en lonende landbouwsector die zowel inzet op mitigatie als adaptatie en dat alles vertalen in regionale strategische plannen.

- Voorzie onder andere **voldoende budget** van het landbouwbeleid voor maatregelen voor klimaat en milieu, stel doeltreffende mechanismen voor evaluatie en monitoring in, die tonen hoe de maatregelen uit het GLB het bereiken van milieudoelstellingen mogelijk maken, en maak subsidies afhankelijk van de verwezenlijking van concrete positieve resultaten voor klimaat en milieu.
- Bouw **de veestapel** af met 50% tegen 2050. Stel hiervoor een strategisch plan op waarin deze afbouw op een sociaal en economisch verantwoorde manier wordt uitgewerkt. Zet in op **ecologische, volledig grondgebonden veeteelt**. Bevorder en ondersteun in de tussentijd initiatieven die gericht zijn op de voedselautonomie van de veestapel op lokaal niveau, om een einde te maken aan de Belgische afhankelijkheid van geïmporteerd veevoeder en proteïnen (bv. soja).
- Zet in op **agro-ecologische landbouwpraktijken**. Dit zorgt ervoor dat lokale, seizoensgebonden en biologische voeding breed beschikbaar wordt. Zet hiervoor in op kennisdeling van de landbouwers en verhoog de financiële steun voor adviesdiensten die boeren assisteren in de transitie naar meer agro-ecologische landbouwpraktijken. Leg in dit kader ook concrete maatregelen vast voor het reduceren van het pesticidengebruik in de landbouw. Gebruik hiervoor het kader van het Nationaal Actieplan voor de reductie van pesticiden (NAPAN).
- Zorg voor **een eerlijke vergoeding** voor landbouwers die ecosysteemdiensten leveren en treed regulerend op in de voedselketen, zodat landbouwers hun duurzaam geproduceerde producten niet onder de kostprijs moeten verkopen als gevolg van prijzenoorlogen in de retail.
- Bevorder methodes van **bodembeheer** (in de landbouw, tuinbouw, bosbeheer, enz.) die de koolstofvoorraden in de bodem behouden en herstellen. Concreet is het vooral nodig om de oppervlakte permanent grasland te behouden.
- Zorg voor een breed gedragen **coherent voedingsbeleid**. Hierin worden beleidsacties in de domeinen landbouw, innovatie, welzijn en leefmilieu op elkaar afgestemd. Dergelijk voedingsbeleid heeft als uitgangspunt dat **duurzame en gezonde voeding voor iedereen toegankelijk** is. Stop in dat kader de promotie van vlees door de overheid. Promoot eerst, en veralgemeen nadien gezonde, lokale, seizoensgebonden, biologische en hoofdzakelijk vegetarische voeding.

Natuur en biodiversiteit:

- Maak van de **natuur een bondgenoot in de strijd tegen klimaatverandering** én het temperen van de impact ervan door te investeren in natuurgebieden en blauwgroene netwerken als klimaatbuffer, het voeren van een actief onthardingsbeleid en de invoering van een daadkrachtige betonstop.
- Pas nauwgezet **de EU-houtverordening** toe om te strijden tegen de invoer van illegaal hout en trek daarvoor middelen uit die in verhouding staan tot het belang van de Belgische houtmarkt, en formaliseer de samenwerking tussen de betrokken administratieve en gerechtelijke instanties.
- Pak **de geïmporteerde ontbossing** aan, onder andere verbonden aan de consumptie van vlees, soja, palmolie en andere grondstoffen die het gevolg zijn van ontbossing. Bevorder en steun initiatieven van de Belgische privésector en evolueer naar wetgevende maatregelen op nationaal en Europees niveau. Dat engagement moet worden bevestigd door het ondertekenen van de “Verklaring van Amsterdam voor de uitbanning van ontbossing in de ketens van landbouwgrondstoffen met Europese landen”.
- Erken dat de **strijd tegen het verlies van biodiversiteit** een belangrijke hefboom is om de klimaatverandering te stoppen en de opwarming te beperken tot minder dan 1,5°C. Verwijs in de regionale en nationale klimaatplannen expliciet naar de doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag (CDB) en de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG’s).
- Breid de oppervlakte van **natuurreservaten** verder uit en zorg voor meer aaneengesloten

gebieden, ten voordele van duurzame diversifiëring van fauna en flora.

2.3 Stel een rechtvaardige transitie centraal in het klimaatbeleid

De transitie naar een koolstofvrije samenleving zal leiden tot diepgaande maatschappelijke veranderingen. Sommige economische sectoren zullen kleiner worden, andere zullen zich ontwikkelen. Dat mag niet in de weg staan van klimaatactie. Uiteindelijk zal de balans immers positief zijn: de transitie naar een koolstofvrije samenleving zou in 2030 tot 80.000 banen kunnen opleveren.^{xii} Maar er zullen wel snel herscholingen en nieuwe opleidingen nodig zijn voor die banen van morgen. Rekening houden met de sociale en economische uitdagingen moet een integraal onderdeel zijn van het klimaatbeleid. De Klimaatcoalitie vraagt dus het volgende aan België:

- Ontwikkel een **visie voor een rechtvaardige transitie naar een duurzame, koolstofvrije en veerkrachtige samenleving**. Die visie moet rekening houden met:
 - de sociale dialoog en burgerparticipatie;
 - de ontwikkeling van een kwaliteitsvolle openbare infrastructuur voor deze transitie;
 - de ontwikkeling van vaardigheden, de herlokalisering van de economie en respect voor mensenrechten^{xiii};
 - de creatie van waardig werk;
 - opleidingen en permanente vorming om de jongeren op te leiden voor de banen van morgen en om werknemers de kans te bieden zich om te scholen;
 - een sterkere sociale bescherming;
- Daartoe is het van belang om **middelen ter beschikking te stellen voor onderzoek en studie** over de betekenis van een rechtvaardige transitie naar een koolstofvrije samenleving en waardig werk voor de verschillende economische sectoren en hun werknemers, en moet over die rapporten sociaal overleg worden gepleegd;
- Stel op korte termijn een **"Nationale conferentie over de rechtvaardige transitie naar een koolstofvrije samenleving"** in, om de politieke actoren, de burgers en het maatschappelijk middenveld samen te brengen en gezamenlijk de meest sociaal rechtvaardige structurele maatregelen te bepalen, onder andere op het vlak van belastingen, opleiding en werkgelegenheid en op coherente wijze de vereisten van "het einde van de maand" te verzoenen met die van "het einde van de wereld"^{xiv}.

3. GA IN OP DE BEZORGDEHEID VAN DE ONTWIKKELINGSLANDEN

België is een rijk land met een historische verantwoordelijkheid voor de klimaatverandering. Om het Akkoord van Parijs daadwerkelijk uit te voeren, zijn voldoende middelen nodig. Kwetsbare ontwikkelingslanden zullen enkel in staat zijn om zich echt aan te passen aan de klimaatverandering en de schade en het verlies het hoofd te bieden wanneer zij een grote mate van zekerheid hebben op het vlak van internationale klimaatfinanciering. Ook de noodzakelijke koolstofarme ontwikkeling hangt daar van af. België moet zijn verantwoordelijkheid nemen en die landen helpen bij hun klimaatuitdagingen.

- Zorg ervoor dat **voedselzekerheid en het respect voor mensenrechten**, en in het bijzonder de internationale teksten en verdragen over de rechten van de inheemse en plaatselijke bevolking, genderrechtvaardigheid, het recht op grond en de natuurlijke rijkdommen, centraal staan bij alle politieke beslissingen.
- **Vergroot het engagement van België op het vlak van klimaatfinanciering** zodat ons land, in overeenstemming met de internationale akkoorden, op billijke en stijgende wijze bijdraagt aan het doel van 100 miljard dollar per jaar tegen 2020, zonder afbreuk te doen aan de middelen die beschikbaar zijn voor ontwikkelingssamenwerking ('nieuw en additioneel'); een billijke bijdrage is minstens 500 miljoen per jaar tegen 2020.
- **Zorg ervoor dat het evenwicht tussen klimaatadaptatie en -mitigatie behouden blijft**, zodat de meest kwetsbare landen voordeel hebben bij de extra middelen die zijn beloofd om zich op doeltreffende wijze aan te passen aan de klimaatverandering.
- **Garandeer de voorspelbaarheid** van de middelen waarover de ontwikkelingslanden zullen

beschikken^{xv} door af te spreken dat de donorlanden verplicht verslag moeten uitbrengen over de via verschillende kanalen voorziene bijdragen voor de internationale financiering.

- Erken de noodzaak van extra **financiering voor schade en verlies**, die in geen geval afbreuk mag doen aan de middelen die zijn beloofd voor adaptatie en voor de koolstofarme ontwikkeling van de ontwikkelingslanden.
- **Erken de groeiende problematiek van klimaatonthemding** en de noodzaak om dringend oplossingen te zoeken op internationaal niveau en om initiatieven te nemen op nationaal niveau.^{xvi}
- **Erken dat de klimaatverandering vrouwen op bijzondere wijze treft** en dat gendergevoelige maatregelen noodzakelijk zijn^{xvii}. Hun middelen van bestaan zijn immers vaak kwetsbaarder voor de klimaatrisico's. Bovendien worden zij geconfronteerd met sociale belemmeringen, zoals een beperkte toegang tot grond, een beperkte betrokkenheid bij de besluitvorming en een moeilijke toegang tot onderwijs.

CONTACT

Lien Vandamme

11.11.11

lien.vandamme@11.be

www.klimaatcoalitie.be

De Klimaatcoalitie vertegenwoordigt volgende milieu- en natuurorganisaties, vakbonden, ontwikkelingsorganisaties, burgerbewegingen en jongerenorganisaties:

11.11.11, Aardewerk, ABVV, ACLVB, ACV, Amis de la Terre Belgique, APERe, Arbeid & Milieu, Associations 21, Bond Beter Leefmilieu, Beweging.net, Bos+, BRAL, Broederlijk Delen, Chirojeugd Vlaanderen, Climat et Justice Sociale, Climate Express, Climaxi, CNAPD, CNCD-11.11.11, Conseil de la Jeunesse, De Natuurvrienden, Eco-Vie, Ecoconso, Ecokerk, EVA, Fairfin, FIAN Belgium, Financité, FUCID, Gezinsbond, Globelink, Goodplanet, Grands-Parents pour le Climat, Greenpeace, Inter-Environnement Wallonie, Imagine Magazine, JNM, Klimaat Podium Brugge, Klimaatzaak, Kriskras, LEF, Les Scouts, MATM, Memisa, Mouvement Ouvrier Chrétien, Natuur.koepel, Natuurpunt, Netwerk Bewust Verbruiken, Netwerk Duurzame Mobiliteit, Oxfam Magasins du Monde, Oxfam Solidariteit, Oxfam Wereldwinkels, Rikolto, SCI Belgium, Scouts en Gidsen Vlaanderen, Transitie Vlaanderen, Velt, Viva Salud, Vlaamse Jeugdraad, Vogelbescherming Vlaanderen, Vrouwenraad, WWF Belgium.

- ⁱ Speciaal rapport van het IPCC SR15, 8 oktober 2018, <https://www.ipcc.ch/sr15/>.
- ⁱⁱ We wijzen erop dat die doelstelling overeenstemt met het traject dat ons brengt naar 2°C opwarming in vergelijking met de pre-industriële tijd. Omdat het prioritaire doel erin bestaat te streven naar maximum 1,5°C, is de Europese doelstelling voor een vermindering van 55% van de uitstoot tegen 2030 een strikt minimum.
- ⁱⁱⁱ Deze vraag zit ook vevat in Europese, federale en Waalse resoluties en ook in het standpunt van de regering van het Brussels Gewest.
- ^{iv} Dit is mogelijk volgens de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) volgens haar eigen rapport en het rapport van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP): UNEP-WTO Report (2009). Trade and Climate Change. Via http://ccsl.iccip.net/trade_climate_change_f.pdf.
- ^v Zie onder andere het voorbeeld van het "Committee on Climate Change" ingesteld door de "Climate Change Act" in het Verenigd Koninkrijk: <https://www.theccc.org.uk/>.
- ^{vi} Het geïntegreerd nationaal plan, federale en regionale componenten.
- ^{vii} Coherentie is noodzakelijk voor de verschillende beleidsdomeinen (bijvoorbeeld coherentie tussen landbouw en handel) en tussen de bevoegdheidsniveaus (vooral in de sectoren mobiliteit, belastingen en energie).
- ^{viii} Met valse oplossingen bedoelen we onder andere de risico's die verbonden zijn aan mechanismen voor koolstofcompensatie, niet-duurzame biobrandstoffen, CCS, kernenergie, het gebruik van niet-duurzame biomassa (zowel afkomstig uit eigen land als ingevoerd uit het buitenland) en de concepten koolstofneutraliteit ('net zero emissions') en negatieve emissies zonder onmiddellijke en drastische uitstootvermindering.
- ^{ix} Uit een recent onderzoek van Eurofound blijkt dat België het Europese land is dat het meest voordeel zou hebben in de vorm van nieuwe banen indien het beleid in overeenstemming zou zijn met het Akkoord van Parijs. <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2019/energy-scenario-employment-implications-of-the-paris-climate-agreement>.
- ^x Dat plan zou het mogelijk maken om de aanzienlijke financiële middelen af te leiden, die vandaag opgaan aan speculatie en dividenden, via een Europese klimaatbank en een Europese vermogensbelasting, en die te besteden aan een investeringsplan op 30 jaar voor een rechtvaardige transitie. Meer informatie: <https://www.pacte-climat.net/fr/>.
- ^{xi} Sommige biobrandstoffen hebben immers een grotere impact op het klimaat dan fossiele brandstoffen. En de meeste hebben bovendien nefaste sociale gevolgen en leiden tot veelvuldige schendingen van de mensenrechten (zie het rapport van januari 2019: "Evaluatie van het Belgisch biobrandstoffenbeleid, n°2" https://www.11.be/downloads/doc_download/2112-briefing-evaluatie-van-het-belgische-biobrandstoffenbeleid).
- ^{xii} Rapport – Macro-economic impacts of the low carbon transition in Belgium (oktober 2016) https://www.climat.be/2050/files/6214/7642/6494/macro_low_carbon_report.pdf.
- ^{xiii} ITUC (2017). Just Transition – Where Are We Now and What's Next? A Guide to National Policies and International Climate Governance. https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/ituc_climate_justice_frontline_briefing_2017.pdf.
- ^{xiv} In mei 2018 heeft de FRDO unaniem gepleit voor de organisatie van een dergelijke conferentie : <https://www.frdo-cfdd.be/nl/publicaties/advices/advies-betreffende-de-federale-inbreng-het-nationaal-energie-klimaat-plan-2030>.
- ^{xv} Conform artikel 9.5 van het Akkoord van Parijs.
- ^{xvi} Voor meer informatie: <https://unfccc.int/wim-excom/sub-groups/TFD>.
- ^{xvii} Oxfam International. (2017). FINANCING WOMEN FARMERS: The need to increase and redirect agriculture and climate adaptation resources, https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/bp-financing-women-farmers-131017-en.pdf.